

Mai Antigone

A halottakat tisztességgel el kell temetni – erről szól *Szophoklész* *Antigonéja*. És arról, hogy önmagáról mond ítéletet az a hatalom, amely erejét elföldeletlen halottakkal akarja demonstrálni. S még arról is, hogy előbb-utóbb akad, aki – végtisztességet szolgáltatván – megtorolja a jogtalanságot.

Úgy gondolom, az elmúlt másfél évet véve alapul, kevés idősebb dráma található a világirodalomban az *Antigonénál*. Idősebbé egyben a veszélye is, mert könnyen csábíthatja a rendezőt felszínes, aktuálpolitikai párhuzamokra. Az antik görög tragédia emelkedettsége látszólag ugyan kevés lehetőséget ad arra, hogy a cselekményt leszállítsuk a mai hétköznapi szintjére, de talán még erre is akadna vállalkozó.

És ki tudja, nem lenne-e igaz? Az *Antigoné* modern nyelven, prózai változatban is lenyűgözi a képzőletet – mondja *George Steiner*. S a fantáziának most már nem is kell túlságosan messzire szárnyalnia ahhoz, hogy a benne lejátszódó konfliktus mindannyiunk számára átélhetővé váljék.

Ha nem ragaszduk hozzá, hogy a címszereplőt kétezer éves heroinának lássuk, könnyen fölfedezhetjük, hogy akár a kortársunk is lehetne. Egy lány, aki valószínűleg szeretné normálisan élni az életét: szerlemlről álmodik, szívesen férjhez menne, és gyerekeket szülne.

De nem teheti, mert más dolga van. Ki kell mondania, amit (majdnem) mindenki gondol, de rajta kívül senki nem mer kimondani. Meg kell tennie, amit (majdnem) mindenki megtenne, de rajta kívül senkinek sincs hozzá bátorsága. Ebben különbözik *Antigoné* tőlünk, és ennyiben különb nálunk. Egyedül van, és hősnőnek kell lennie. Körülötte pedig ott vannak a többiek – *Szophoklész* *Karnak* nevezi őket –, akik engedelmesen és hangosan igazat adnak a zsarnoknak, csöndben és titokban együttérzésükről biztosítják *Antigonét*, s miután mártírhalt halt, úgy viselkednek, mint-ha mindig mellette álltak volna...

Amikor híret vettem, hogy a *Várszínház refraktóriumában* bemutatják *Eörsi István: Tragédia magyar nyelven Szophoklész Antigonéjából* című drámáját, azt gondoltam, modern átírat készült az antik eredetiből. Elolvastván a szöveget, kiderült, *Eörsi* nem tett mást, csak lefordította *Szophoklész*t – persze úgy, ahogyan ő olvassa. Minthogy azonban minden valamirevaló fordító ezt teszi – következképp minden fordítás egyfajta átírat –, *Szophoklész* *Antigonéjával* a legjobb dolog történt, ami klasszikussal megtörténhet: elfoglatlanul vette szemügyre az érdeklődő utókor egy érdemes képviselője. *Eörsi* műveiben mindenekelőtt a tiszta ész, a pengeéles logika és a világos gondolkodás erőnyeit tiszteltem. Nála minden szó a helyén van, a gondolat áttetsző és könyörtelenül halad végzete – a jelentés – felé.

*Eörsi Szophoklész*e egyszerre jellemzi *Eörsit* és *Szophoklész*t. Szándékosan nem próbálom

előre megfejteni a titkát, hiszen a mű egyelőre félkész állapotban van, s csak az előadással, *Császár Imre* rendezésével válik egésszé. Remélem, ott majd „lepleződik”.

K. T.

Az igazat, ami emberi, ami átélhető

Gyaníthatóan rajta kívül nincs még egy olyan főiskolás rendező, akit ennyit foglalkoztatnának a színházak: két éve Pécssett megrendezte *Steinbeck* *Egerek és emberek* című darabját, *Nyíregyházán Maeterlinck* *Kék madarát*, valamint *Budapest*en egy musicalt. Ódry Színpadi rendezését, a *Teljes napfogyatkozás* című darabot a kritika revelációként fogadta, s idén az előadás átkerült a *Játékszín*-be. A *Madách Kamara*, ugyan-csak idén is, játssza rendezésében *Slade Válás* *Kaliforniában* című játékát, Pécssett pedig műsoron van a *Kakukkfészek*. S a *Vígszínházban* folynak az ő vezetésével *Ibsen-Miller* *A nép ellensége* drámájának próbái. 1990-ben pedig újabb három budapesti előadás megrendezésére készül. S akkor még színesi szerepeit nem is soroltam. *Balikó Tamást* november 3-i vígszínházi premierje alkalmából arról is faggattam, vajon nem kapatta-e el a siker.

– Az, hogy „divatba jöttem”, egyfelől szomorú dolog, hiszen sok jó rendező van, aki az élet (s a színházak) szeszélye folytán nem jut lehetőséghez. Ugyanakkor ez szerencse dolga is. Úgy érzem, minden egyes darabbal